

Undervisning

Skolsalen har en yta av 37 m² och som mest var över 50 elever inskrivna i skolan.

Eleverna hade olika ålder och för att klara av det problemet fick de äldre eleverna undervisa sina yngre kamrater. Ordningen upprätthölls med tillrättavisningar, lekförbud och till sist kroppssaga (stryk med ris eller rotting). Det sistnämnda skulle ske "med möjligaste saktmod och urskiljning". Skolåret var uppdelat i en vårtermin (15/2 - 15/6) och en hösttermin (1/7 - 1/11). Sommartid pågick undervisningen kl. 8-12 och kl. 14-18, vintertid kl. 9-12 och kl. 14-17. I början var mindre än hälften av de skolpliktiga barnen närvarande, men det blev bättre med åren. Skolvägen kändes mycket lång för de yngsta. Som matsäck hade de flesta med sig bröd och mjölk. Halva skolhuset utgjorde lärarbostad. Den delen iordningställdes som museum senare och invigdes 18 september 1999. Skolmuseet är inrett i huvudsak enligt tidigt 1900-tal och möbler och undervisningsmateriel som finns i skolmuseet härstammar som regel från den tiden.

Detta informationsblad är utarbetat av G. Redelius och reviderat av A. Stjernström, Haninge Hembygdsgille. Uppgifterna är hämtade ur Olle Flodbys "En skola i varje socken" 1989 och Henry Halls "Vendelsö" 1995. Bilderna har ställts till förfogande av Olle Flodby.

Byggnaden ägs och förvaltas av Haninge kommun, medan museet är en sektion i Haninge Hembygdsgille som ansvarar för visningar och övrig verksamhet.

Kontaktperson: Margareta Runqvist tel. 073 730 87 20

Ytterligare info:

Olle Flodbys bok "Svarbäckens skola som blev museum" (utg. 2013). Kommunens och Haninge Hembygdsgilles hemsidor (med information, film med Olles Flodbys föreläsning och en lärarhandledning). Aktivitetsmeddelanden i Mitt i Haninge.

Vaktmästeriet i Svarbäcksskolan via kommunväxeln 606 70 00.

Vill du stödja skolmuseet genom att bli medlem i Haninge Hembygdsgille? Medlemsavgiften är 175 kr/år och då får du bl.a. föreningens tidning 4 ggr/år. Betala in avgiften på plusgiro nr 29 30 47-7. Glöm inte att tydligt ange namn och adress. Välkommen!

Redigerad mars 2016

SVARTBÄCKENS SKOLA SKOLMUSEUM

Öppnat den 15 februari 1997

*Svarbäckens skola årskurs 1912-1913.
Barnen är klädda i sina bästa kläder och det är även
läraren Mats Olsson, allmänt kallad Skol-Olle.*

Haninge Hembygdsgille

Folkskolestadgan 1842

Den allmänna folkskolestadgan 1842 innebar att det i varje socken skulle finnas minst en skola med seminarieutbildad lärare. Samma år tillsatte sockenstämman i Österhaninge en kommitté som skulle organisera skolväsendet i socknen. En drivande kraft var häradsdomaren och riksdagsmannen Matts Ersson i Tyresta. Man beslöt att bygga tre skolor: En vid Svartbäcken, en vid kyrkan och en vid Waxnäs utmed den gamla Dalarövägen. Svartbäckens skola stod färdig 1846 och var i bruk ända till 1932. Det var Österhaninge sockens första skolhus.

Socknens första skolhus

Svartbäckens skolhus byggdes på mark som tillhörde Vendelsö gård. Bygget och underhållet av skolan bekostades av ägarna till Vendelsö och Söderby med underliggande hemman samt Tyresta, Hammarby, Småhamra och Korp-Norrby. Bidrag lämnades av socknen som också svarade för inventarier och deras underhåll.

Enligt skolstadgan skulle en examinerad lärare ha en lön av minst 16 tunnor spannmål, varav 8 tunnor in natura och resten i penningar intill 53 riksdaler och 16 skillingar banco. Socknen skulle hålla läraren med bostad, bränsle och kofoder. Den årliga lönen i Svartbäckens skola var till en början 4 tunnor spannmål och 30 riksdaler.

Lärare

Skolans första termin började den 15 februari 1847 (*skolmuseet invigdes på dagen 150 år senare!*). Den första läraren hette Mathilda Skarpmann och hon höll sin första examen den 16 juni 1847.

Mathilda Skarpmans efterträdare var jungfru Maria Strand, 41 år, född i Runtuna socken i Södermanland. Hon blev märkvärdigt nog avskedad på grund av oskicklighet och olämpligt uppträdande. Hennes efterträdare hette Emilia Höökenberg (1860-1870). Efter henne kom Hulda Solander (1870-1873) och därefter en manlig lärare som hette Per August Malmberg (1873-1880). Den familjen hade fyra barn och en piga.

Lärarna Mats Olsson och Regina Engström

1880 kom skolläraren och dalkarlen Mats Olsson till Svartbäckens skola. Hans sista läsår var 1912-1913 och det innebär att han var lärare här i hela 33 år. Allmänt kallades han Skol-Olle. I yngre dagar hade han förlorat vänstra handen i en karusell. Karuselldirektören betalade halva

kostnaden för studier vid seminariet i Uppsala.

“Det påstås att han trots sitt handikapp kunde spela både fiol och orgel. Han var också duktig på att slöjda och fick 1894 medalj vid en slöjdställning.” (*H. Hall 1995*). Mats Olsson gifte sig med en piga i Svartbäckens gård. Familjen fick tre barn. Enligt kyrkböckerna bodde även andra personer hos Skol-Olle. Familjen tog hand om ett barnhusbarn och ett fosterbarn.

Den sista läraren vid Svartbäckens skola var Regina Engström. Hon kom från Småland och var kvar tills skolan lades ned 1932. Då fortsatte hon som lärare vid Runstensskolan till sin pensionering 1956.

Svartbäckens skola 1920-1921 med lärarinnan Regina Engström, en duktig och krävande lärarinna med en mycket vacker handstil! Flera av hennes skrivböcker finns bevarade i skolmuseet.

Gossarna med kryss på magen hör till familjen Appelqvist.